

Actieleren? Experimenteer erop los!

Wat is actieleren?

Actieleren is het gezamenlijk en gestructureerd zoeken naar oplossingen door middel van goed geïnformeerd experimenteren. Alle betrokkenen hebben kennis over het probleem, maar niemand heeft in z'n eentje álle kennis voor een oplossing. Samen weten we méér. Oplossingen werken alleen als ze goed in de organisatie doordacht zijn, in samenspraak met alle betrokkenen.

Experimenteer erop los!

Experimenteren is een integraal onderdeel van actieleren. Door het uitvoeren van concrete experimenten kan de beste oplossing in de specifieke context gevonden worden. Want niet elke oplossing past overal. En sommige oplossingen blijken uiteindelijk meer nadelen dan voordelen te hebben.

Wanneer kun je beginnen met experimenteren?

Actieleren kent verschillende fases. De experimenteerfase is de voorlaatste fase. Nadat de urgentie van het probleem duidelijk is geworden, uitdagingen zijn geformuleerd, taken zijn verdeeld, kennis is verzameld en eerste oplossingsstrategieën zijn geformuleerd is het zaak om twee of drie concrete oplossingen te gaan uitwerken en uitproberen. Na het experimenteren volgt de laatste fase: de beste oplossing(en) invoeren. Een nieuwe cyclus van actieleren kan volgen.

Stappen van een experiment

- Maak het experiment groot genoeg om iets nieuws te leren, en klein genoeg om het uit te kunnen voeren. Bespreek samen met de direct betrokkenen de haalbaarheid ervan.
- Bepaal wie mandaat en verantwoordelijkheid krijgt voor het experiment.
- Kies één of twee concrete (werk-)omgevingen waarin het experiment plaatsvindt. Ideaal voer je het experiment in de ene context uit en in de andere niet. Dan kun je vergelijken.
- Stel vast wie het experiment kunnen helpen uitvoeren. Wie zijn erbij nodig en wat wordt van hen verwacht? Begin hier zo vroeg mogelijk mee en neem hen mee in het gezamenlijk leerproces van urgent probleem naar oplossing.
- Bepaal wie direct of indirect betrokken zijn bij het experiment. Denk daarbij ook aan alle mensen op wie het experiment (positieve of negatieve) impact kan hebben. Dat kunnen bijvoorbeeld cliënten, familie, ondersteunende dienstverleners, bestuurders, zorgverleners zijn...
- Bepaal welke competenties (kennis, houding, vaardigheden) nodig zijn om het experiment uit te voeren en stel vast of deze beschikbaar zijn. Zo niet, overweeg scholing of inhuur van expertise.
- Bespreek in de organisatie dat elk experiment leerzaam zal zijn. Ook als aan het licht komt dat het níet in die vorm leidt tot een goede oplossing. Hiermee voorkom je dat de kartrekkers van het experiment het koste wat kost gaan verdedigen. Een mislukt experiment is net zo leerzaam als een gelukt experiment. Dat is onderdeel van actieleren.
- Stel van tevoren vast wanneer het experiment tot een succesvolle oplossing leidt. De urgentie van het probleem en de uitdaging zijn eerder al benoemd: hieruit kun je de doelen afleiden.
- Stel eventueel ook van tevoren vast wanneer het experiment stopgezet moet worden, bijv. bij onbedoelde negatieve gevolgen.
- Stel vast hoe lang het experiment moet duren en hoeveel mensen er iets van moeten vinden om goede conclusies te kunnen trekken. Als het experiment gaat over een probleem op 1 afdeling stel je hieraan minder hoge eisen dan wanneer het probleem speelt in de hele organisatie of de hele sector.
- Stel vast hoe de impact van het experiment wordt gemonitord. Alle positieve en negatieve ervaringen moeten zo continu mogelijk worden opgevraagd, bij alle betrokkenen (evt. verschillende instrumenten)

per groep). Zorg er daarbij voor dat je ook open vragen stelt. Een tevredenheidsvraag stellen is niet voldoende. Mogelijk is een schriftelijke vragenlijst niet voor iedereen geschikt.

- Reflecteer op het experiment. Doe dit bijvoorbeeld door sterke punten, zwakke punten, kansen en knelpunten te benoemen en daar conclusies aan te verbinden (een zg. SWOT-analyse).
- Breng de conclusies in bij een gezamenlijke actieleerbijeenkomst en trek samen conclusies: welke experimenten zijn geschikt om breder te gaan uitvoeren of op te schalen? Met welke moet nog wat langer geëxperimenteerd worden, of een tweede versie ontwikkeld worden? Welke zijn mislukt en wat leren we daarvan?
- Rond de experimenteerfase af door met alle betrokkenen te delen wat de conclusies zijn – en (als dat de conclusie is) welke veranderingen er nu zullen plaatsvinden.

**Ben jij op zoek naar meer inspiratie voor actieleren?
Bezoek www.actieleernetwerk.nl**